โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ บ้านสะจุก – สะเกี้ยง
ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน
สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๓ (แพร่) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

๑. ความเป็นมาของพื้นที่

โครงการสถานีการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ บ้านสะจุก-สะเกี้ยง จัดตั้งขึ้นเนื่องจาก เมื่อวันศุกร์ที่ ๙ มกราคม ๒๕๔๗ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพระพันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยภูคาและป่าผาแดง ซึ่งอยู่ระหว่างบ้านสะจุก หมู่ที่ ๗ และบ้านสะเกี้ยง หมู่ที่ ๘ ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน ทรงพบว่ามีการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าไม้ของราษฎรบนพื้นที่สูง จึงมีพระราชดำริและแนวทางให้จัดตั้งโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ บ้านสะจุก-สะเกี้ยง โดยมีแนวพระราชดำริ “คนอยู่คู่กับป่าอย่างเกื้อกูลกัน” โดยโครงการฯ ตั้งอยู่ที่ ระหว่างบ้านสะจุก หมู่ที่ ๗ และบ้านสะเกี้ยง หมู่ที่ ๘ ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน โดยมีหมู่บ้านเป้าหมายในการดำเนินงาน ๒ แห่งคือ บ้านสะจุก มีจำนวนประชากร ทั้งหมด ๔๙๕ คน และบ้านสะเกี้ยง มีจำนวนประชากร ทั้งหมด ๕๘๐ คน ซึ่งราษฎรทั้ง ๒ หมู่บ้านเป็นชาวไทยภูเขาเผ่าลั้วะ

๒. แนวพระราชดำริที่ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงานในพื้นที่

๑. เร่งฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำบริเวณยอดดอยขุนน่านให้มีความสมบูรณ์ดังเดิม
๒. ให้จ้างราษฎรในพื้นที่มาฝึกปฏิบัติงานในโครงการฯ แล้วนำไปทำในพื้นที่ของตนเอง

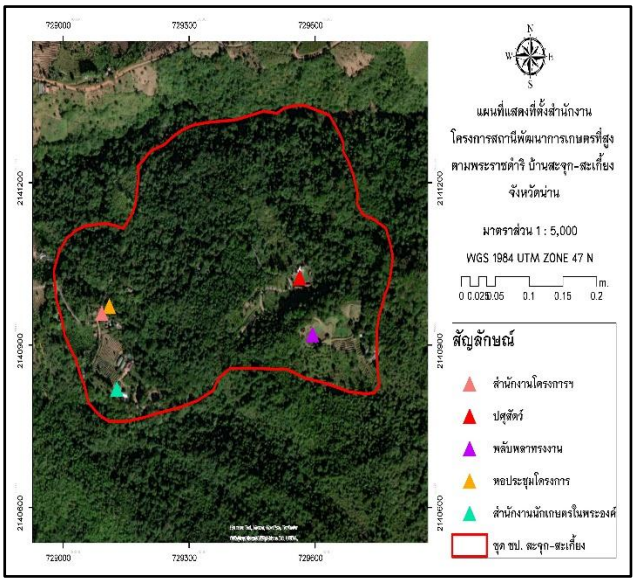

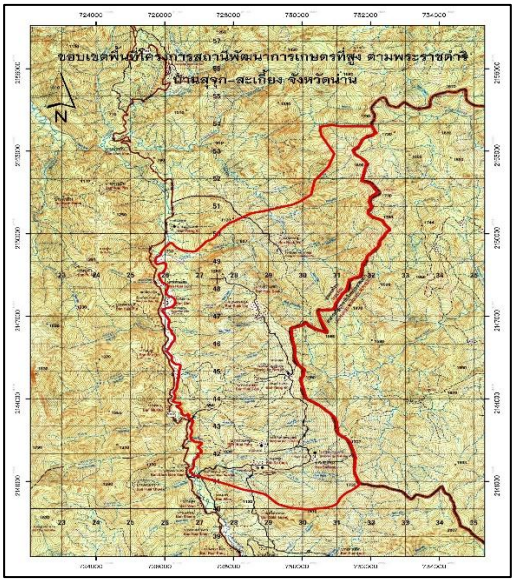

๓. ที่ตั้งและขอบเขตโครงการฯ

โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ บ้านสะจุก-สะเกี้ยง จังหวัดน่าน มีพื้นที่ทั้งหมด ๕๐.๘ ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ ๓๑,๗๕๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยภูคาและป่าผาแดง ท้องที่ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน โดยมีขอบเขตดังนี้

* ทิศเหนือ จรดบ้านห้วยกานต์ ต.ขุนน่าน อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.น่าน
* ทิศใต้ จรดบ้านสะไล ต.บ่อเกลือเหนือ อ.บ่อเกลือ จ.น่าน
* ทิศตะวันออก จรดสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
* ทิศตะวันตก จรดเขตอุทยานแห่งชาติดอยภูคา

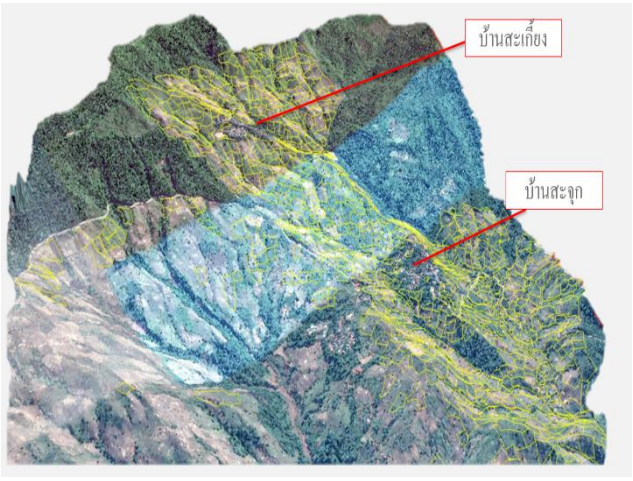

ผลการดำเนินงานในพื้นที่โครงการฯ

การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม

โครงการฯ ได้ปลูกฟื้นฟูป่าทั่วไป ปลูกป่า ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่าง ปลูกป่าไม้ใช้สอย ปลูกป่าปรับปรุงระบบนิเวศต้นน้ำ ปลูกป่าหวาย ส่งผลให้ในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ (ปัจจุบัน) ป่ามีความอุดมสมบูรณ์ของพรรณไม้เพิ่มขึ้นมีความหลากหลายทางชีวภาพเพิ่มขึ้น ราษฎรอยู่กับป่าอย่างเกื้อกูลกัน จากการเก็บข้อมูลตั้งแต่ ปี ๒๕๕๕ – ๒๕๖๕ ไม่มีไฟป่าเกิดในพื้นที่โครงการฯ แต่อย่างใด

อดีต ปัจจุบัน

การฟื้นฟูสภาพดินเสื่อมโทรม

สภาพดินก่อนเริ่มโครงการฯ มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำมากเป็นกรดจัด มีหินจำนวนมากและมีสภาพความลาดชันสูงและเป็นการทำการเกษตรแบบไร่เลื่อนลอย ปัจจุบันดินมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น จากการทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ มีน้ำที่เพียงพอในการเกษตรจากแหล่งน้ำประปาภูเขาและระบบกระจายน้ำที่โครงการฯ สนับสนุน มีการบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด (ปอเทือง) ปลูกพืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วมะแฮะ การใช้ปุ๋ยโดโลไมท์ เพื่อลดความเป็นกรดของดิน ลดดินเปรี้ยวและการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ลดการใช้ปุ๋ยเคมี และไม่ใช้สารเคมีในการเกษตร

การพัฒนาแหล่งน้ำพื้นที่สูง เพื่อใช้ในการเกษตร

จัดทำฝายต้นน้ำเพื่อช่วยชะลอน้ำ ลดการไหลของน้ำ เพื่อเก็บความชุ่มชื้น และเพิ่มปริมาณน้ำใต้ดิน ความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า และจัดทำระบบกระจายน้ำไปใช้ในการเกษตร อุปโภค และบริโภค ของราษฎรในพื้นที่โครงการฯ

จัดทำบ่อพักน้ำเพื่อการเกษตร(บ่อพวง) ปี พ.ศ.๒๕๖๐ - ปี พ.ศ. ๒๕๖๕ จำนวน ๔๔ บ่อ ขนาดกว้าง ๑๐ เมตร ยาว ๒๐ เมตร ลึก ๒ เมตร ปริมาตร ๔๐๐ ลูกบาศก์เมตร และจัดทำระบบกระจายน้ำเพื่อการเกษตร จำนวน ๓๗ ระบบ สนับสนุนกิจกรรมทำนาดำขั้นบันได และปลูกพืชเกษตรอื่นๆ แก่ราษฎรในพื้นที่โครงการฯ โดยมีแหล่งน้ำต้นทุนจากลำห้วยฝาด ห้วยฟอง ห้วยงัด

การพัฒนาคุณภาพชีวิต

ส่งเสริมและสนับสนุนทำนาขั้นบันได

การส่งเสริมและสนับสนุนการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำนาของราษฎรจากเดิมซึ่งเป็นการทำนาในรูปแบบข้าวไร่หมุนเวียน(กระทุ้งหยอด) พันธุ์ข้าวที่ใช้ คือ พันธุ์ชิวแม่จันทร์ แพร่ ๑ พญาลืมแกง ก่ำเหนียว มาเป็นการทำนาดำหรือนาหยอดแบบขั้นบันได ควบคู่ไปกับการศึกษาทดลองเพื่อหาพันธุ์ข้าวที่มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และลักษณะของดิน ส่วนใหญ่เกษตรกรนำพันธุ์ข้าวชิวแม่จันทร์และพญาลืมแกงมาปลูก เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าวต่อหน่วยพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดของราษฎรเพื่อให้ได้ข้าวเพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนและลดการขยายพื้นที่การปลูกข้าวลงและได้มีการปรับเปลี่ยนเป็นนาดำขั้นบันได ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๓–๒๕๖๕ จำนวนทั้งสิ้น ๗๓๑ ไร่ ผลผลิตก่อนปรับเป็นนาขั้นบันได (ข้าวไร่) ๒๕ - ๓๐ ถัง/ไร่ ผลผลิตหลังปรับเป็นนาขั้นบันได ๓๕-๕๐ ถัง/ไร่ ผลจากการทำนาขั้นบันได ราษฎรทั้ง ๒ หมู่บ้าน ได้ดูแลป่าต้นน้ำยอดดอยขุนน่าน เพื่อเป็นแหล่งน้ำต้นทุนเพื่อใช้ในการทำนา ตลอดจนการเกษตร และอุปโภค บริโภค

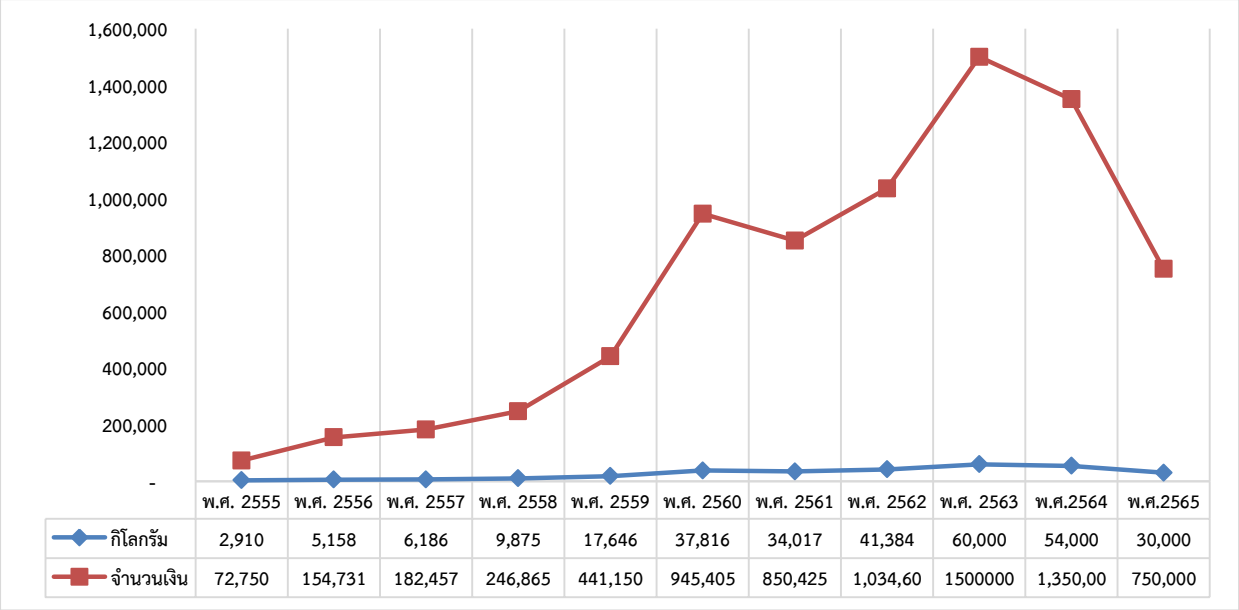

การส่งเสริมการปลูกหม่อนผลสด

การส่งเสริมการปลูกหม่อนกินผลสดเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ มีราษฎรที่ปลูกหม่อนจำนวน ๓๙ ราย ต้นหม่อน จำนวน ๗,๘๐๐ ต้น ปัจจุบันได้จัดตั้งกลุ่มปลูกหม่อนผลสด บ้านสะจุก บ้านสะเกี้ยง มีราษฎรปลูกหม่อนกินผลสดจำนวน ๑๓๘ ราย จำนวน ๑๔,๖๐๐ ต้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้ผลผลิต จำนวน ๓๐,๐๐๐ กิโลกรัม เป็นเงิน ๗๕๐,๐๐๐ บาท (ข้อมูล ณ เดือน เมษายน ๒๕๖๕)

	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559	พ.ศ. 2560	พ.ศ. 2561	พ.ศ. 2562	พ.ศ. 2563	พ.ศ.2564	พ.ศ.2565
กิโลกรัม	2,910	5,158	6,186	9,875	17,646	37,816	34,017	41,384	60,000	54,000	30,000
จำนวนเงิน	72,750	154,731	182,457	246,865	441,150	945,405	850,425	1,034,60	1500000	1,350,00	750,000

กราฟแสดงผลผลิตหม่อนผลสดบ้านสะจุก – สะเกี้ยง

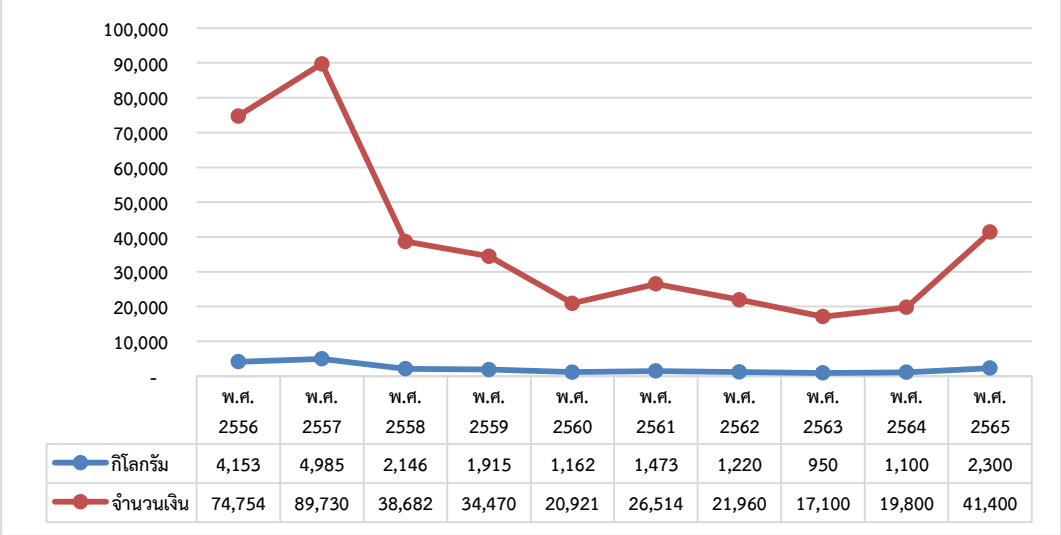

การส่งเสริมการปลูกผักหลังนา

โครงการฯ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ราษฎรที่ได้จ้างแรงงานให้มาปฏิบัติงานในโครงการฯ ปลูกพืชผักเมืองหนาว (ผักหลังนา) พืชที่ส่งเสริม ได้แก่ กะหล่ำปลีรูปหัวใจ ผักกาดหางหงส์ ซูกินี่ คะน้า และผักพื้นเมืองที่เหมาะสมกับพื้นที่และเป็นที่ต้องการของตลาดเพื่อการบริโภคในครัวเรือนและจำหน่าย เป็นการลดรายจ่ายและสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน โดยโครงการฯ สนับสนุน กล้าพันธุ์ผักและการจำหน่ายผลผลิต ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ จำนวน ๕๐ ราย ผลผลิตจำนวน ๒,๓๐๐ กิโลกรัม เป็นเงิน ๔๑,๔๐๐ บาท เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ราษฎรปลูกผักหลังนาไว้บริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายต่อไป

	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559	พ.ศ. 2560	พ.ศ. 2561	พ.ศ. 2562	พ.ศ. 2563	พ.ศ. 2564	พ.ศ. 2565
กิโลกรัม	4,153	4,985	2,146	1,915	1,162	1,473	1,220	950	1,100	2,300
จำนวนเงิน	74,754	89,730	38,682	34,470	20,921	26,514	21,960	17,100	19,800	41,400

กราฟแสดงผลผลิตการปลูกผักหลังนาบ้านสะจุก - สะเกี้ยง

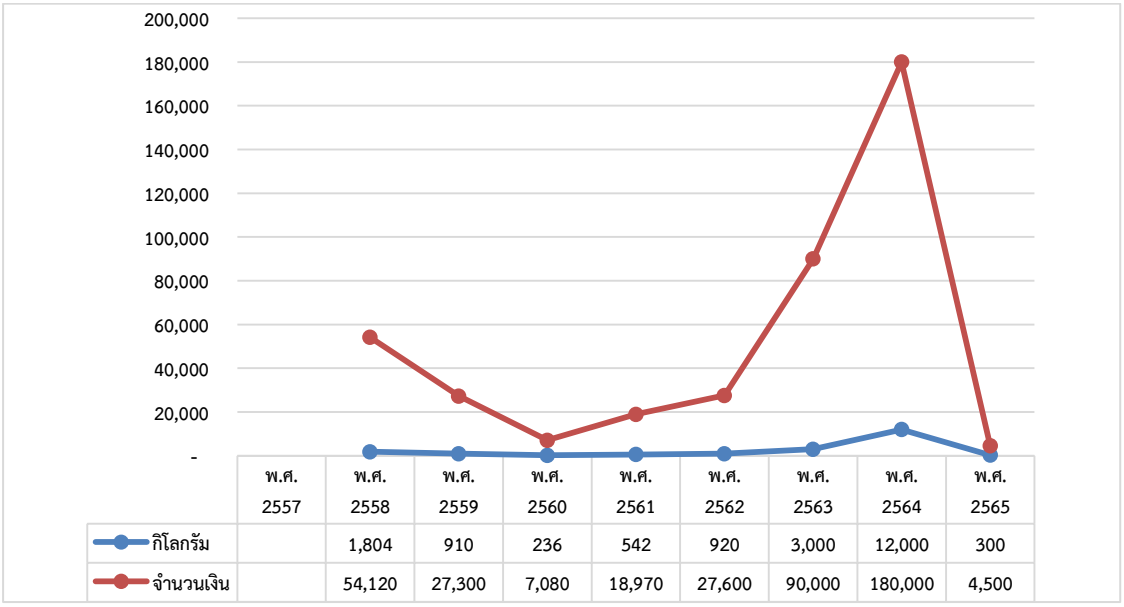

การส่งเสริมการปลูกเสาวรส

การส่งเสริมการปลูกเสาวรสเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ มีราษฎรเข้าร่วมโครงการฯ จำนวน ๑๐ ราย ๕๓๘ ต้น ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ราษฎรเข้าร่วมโครงการฯ จำนวน ๒๓ ราย ๑,๑๐๐ ต้น ผลผลิตจำนวน ๓๐๐ กิโลกรัม เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท (ข้อมูล ณ เดือนสิงหาคม ๒๕๖๕)

	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559	พ.ศ. 2560	พ.ศ. 2561	พ.ศ. 2562	พ.ศ. 2563	พ.ศ. 2564	พ.ศ. 2565
กิโลกรัม		1,804	910	236	542	920	3,000	12,000	300
จำนวนเงิน		54,120	27,300	7,080	18,970	27,600	90,000	180,000	4,500

กราฟแสดงผลผลิตการปลูกเสาวรส

งานพัฒนาคุณภาพชีวิต : การส่งเสริมการปลูกกาแฟ

การส่งเสริมการปลูกกาแฟ บ้านสะจุก, บ้านสะเกี้ยง เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๕๙ มีราษฎรปลูกกาแฟ จำนวน ๙๐ ราย จำนวน ๒๘,๐๐๐ ต้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้ผลผลิตกาแฟ จำนวน ๗,๗๐๐ กิโลกรัม เป็นเงิน ๗๗๐,๐๐๐ บาท

คุณภาพชีวิตด้านรายได้

การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากเดิม จากการที่โครงการฯ ได้ส่งเสริมราษฎรในพื้นที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากการทำการเกษตรเพื่อเป็นอาหารและจำหน่ายเป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน ราษฎรหมู่บ้านเป้าหมาย จำนวน ๒ หมู่บ้าน มีรายได้เพิ่มขึ้น ได้แก่ ปลูกหม่อนผลสด, ปลูกพืชผักหลังนา, ปลูกเสาวรส, การปลูกสตอเบอรี่, การปลูกกาแฟ, การเลี้ยงสัตว์ เป็นแหล่งโปรตีนและจำหน่ายในปี พ.ศ.๒๕๔๗ (ก่อนเริ่มโครงการฯ) มีรายได้เฉลี่ย ๒๑,๐๐๐ บาท/ครัวเรือน เมื่อมีการส่งเสริมพัฒนาทางด้านการเกษตรรูปแบบใหม่พบว่าในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ มีรายได้เฉลี่ย ๗๖,๐๐๐ บาท/ครัวเรือน สามารถยกระดับทางเศรษฐกิจของครัวเรือนได้เป็นรูปธรรมขึ้น เช่น สามารถปรับปรุงซ่อมแซมบ้านใหม่ได้โดยมีต้นทุนของไม้เดิมต่อเติมบางส่วน ซื้อมอเตอร์ไซด์ และเครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้านเรือนได้

ด้านความมั่นคง เช่น ด้านปัญหายาเสพติด ด้านปัญหาประชากร

การจัดระเบียบพื้นที่ชายแดนและการแพร่ระบาดของยาเสพย์ติด สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านสะจุก-สะเกี้ยง มีการจัดส่งเจ้าหน้าที่โครงการ ร่วมกับชุด ชป. มทบ. ๓๘ , ทหารพรานที่ ๓๒๐๓ และราษฎรบ้านสะจุก บ้านสะเกี้ยง ปฏิบัติงานร่วมมือกันเดินลาดตระเวนป้องกันปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้, ป้องกันการระบาดของยาเสพย์ติด และป้องกันไฟป่าในพื้นที่ในแต่ละปีเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งส่งผลให้ไม่มีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพย์ติดภายในพื้นที่โครงการฯ